

Василь Михайлович ШЕВЧЕНКО,
доктор філософії
(Головне управління Національної поліції в
Харківській області, м. Харків)

АДМІНІСТРАТИВНІ ЗАХОДИ ВПЛИВУ НА ДІТЕЙ: ПРАВОВІ ОСНОВИ, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА

У статті проведено комплексний аналіз правових засад та класифікації адміністративних заходів, що застосовуються до дитини як суб'єкта права. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю перегляду критеріїв правомірної поведінки неповнолітніх у контексті сучасної геополітичної ситуації, руйнування культурних цінностей та прогалин у діяльності органів виконавчої влади. Автор детально розглядає понятійний апарат, розмежовуючи статус «дитини», «малолітньої» та «неповнолітньої» особи відповідно до норм Сімейного кодексу та профільного законодавства.

Особливу увагу приділено аналізу статті 24-1 КУпАП, що визначає систему заходів впливу на осіб віком від 16 до 18 років, яка базується на принципі виховної спрямованості та поступового наростання суворості. У роботі розкрито зміст таких заходів, як зобов'язання попросити вибачення, попередження, догана та передача під нагляд. Окремий акцент зроблено на науковій дискусії щодо модернізації цих норм: запропоновано доповнити перелік приписом соціального патронажу та обмеженням дозвілля, одночасно виключивши заходи дисциплінарного характеру.

Досліджено механізм адміністративної відповідальності батьків за невиконання обов'язків щодо виховання дітей (ст. 184 КУпАП). Автор уточнює актуальні розміри штрафних санкцій та наголошує на превентивній ролі відповідальності законних представників. Окремим блоком розглянуто заходи адміністративного примусу: адміністративне затримання та поліцейське піклування. У висновках підкреслено ефективність профілактичного обліку підрозділами ювенальної превенції як дієвого інструменту запобігання повторним правопорушенням та булінгу.

Ключові слова: неповнолітня особа, малолітня особа, адміністративна відповідальність, заходи впливу, виховання дитини,

відповідальність батьків, поліцейське піклування, ювенальна превенція, адміністративний примус, профілактичний облік, права дитини.

Постановка проблеми. У сучасних умовах сьогодення все частіше виникають думки щодо необхідності перегляду критеріїв правомірної або неправомірної поведінки такого суб'єкта права як дитина, а також оптимізації правових основ та класифікації адміністративних заходів, що застосовуються до останнього. Підґрунтям міркувань виступає складна геополітична ситуація, наявна низка соціально-економічних проблем, руйнування культурних цінностей та традицій виховання дитини, а також недоліки в організації діяльності органів виконавчої влади. Окреслена вище негативна тенденція призводить до збільшення кількості правопорушень вчинених неповнолітніми або за активною участю останніх.

Звернемо увагу, що причиною скоєння правопорушень серед неповнолітніх також може бути і відсутність бажання у батьків сумлінно виховувати своїх дітей, батьки дозволяють вести аморальний спосіб життя, що безперечно, позначається на дитині. Проблеми, які можуть виникати у сім'ї, впливають на дитину. Такими проблемами можуть бути: збільшення кількості розлучень та неповних сімей, погіршення рівня життя сімей, жорстоке поводження з дітьми, алкоголізм батьків. Дані фактори можуть виступати як причини збільшення кількості безпритульних дітей¹.

Питання функціонування системи державних органів та громадських об'єднань у царині захисту прав дитини є предметом ґрунтовних наукових розвідок. Вагомий внесок у розробку цієї проблематики здійснили такі вчені, як Б. Андрусишин, В. Белевцева, І. Волошина, Н. Доброжанська, В. Журавський, Л. Заблоцька, О. Китайко, А. Ковальчук, Н. Коломєць, І. Корж, К. Костовська, Н. Кудерська, О. Кудрявцева, К. Левченко, О. Миськів, О. Мороз, Є. Науменко, Н. Оніщенко, Н. Опольська, В. Оржеховська, В. Подорожній, О. Радзієвський, В. Селюков, В. Синьов, В. Чорна, Л. Шобей, О. Шульцін та інші фахівці

Метою дослідження є комплексний аналіз правових основ та класифікації адміністративних заходів, що застосовуються до дітей (малолітніх та неповнолітніх), а також розробка пропозицій щодо оптимізації чинного законодавства (КУпАП та Закону «Про Національну поліцію») для забезпечення ефективного виховного впливу та превенції правопорушень.

Виклад основного матеріалу. Відразу зауважимо, що відповідно до статті 1 Закону України «Про охорону дитинства», дитина – це особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше².

Водночас, Сімейний кодекс України більш детально розмежовує це

¹ Остапенко О. І. Профілактика адміністративних правопорушень (адміністративно-правовий аспект) / О. І. Остапенко. Львів : Львів. ін-т внутр. справ при Укр. акад. внутр. справ, 2001. 103 с.

² Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>

поняття, а саме: 1) Правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття; 2) Малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років; 3) Неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років¹.

На цьому місці маємо зазначити, що правовою основою адміністративних заходів, які застосовуються до дітей (неповнолітніх) є: Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП).

Аналізуючи норми положення вищезазначеного нормативно-правового акту звернемо увагу на статтю 13 «Відповідальність неповнолітніх», де в частині 1 законодавець визначає, що до осіб віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються заходи впливу, передбачені статтею 24-1 цього Кодексу. Водночас, частина 2 встановлює, що у разі вчинення особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років адміністративних правопорушень, передбачених статтями 44, 51, 89, 121-127, 130, статтею 139, частиною третьою статті 154, частиною другою статті 156, статтями 173, 173-2, 173-4, 174, 183-1, 185, 190-195 цього Кодексу, вони підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах. З урахуванням характеру вчиненого правопорушення та особи правопорушника до зазначених осіб (за винятком осіб, які вчинили правопорушення, передбачені статтею 185) можуть бути застосовані заходи впливу, передбачені статтею 24-1 цього Кодексу².

Детальний аналіз статті 24-1 КУпАП «Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх» дає можливість констатувати, що за вчинення адміністративних правопорушень до неповнолітніх у віці від шістнадцяти до вісімнадцяти років можуть бути застосовані такі заходи впливу: 1) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого; 2) попередження; 3) догана або сувора догана; 4) передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання³.

Окреслене коло заходів впливу на неповнолітніх має виховну направленість і застосовуються до неповнолітнього з урахуванням особи правопорушника і характеру вчиненого ним діяння. Всі ці заходи утворюють певну систему, яка побудована за принципом наростання суворості примусових заходів, що застосовуються: від менш до більш суворих⁴.

Зараз більш детально зупинимось на кожному з цих заходів:

¹ Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

² Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року. ст.1 - ст.212-24). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

³ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року. ст.1 - ст.212-24). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

⁴ Горбач О. В. Адміністративна відповідальність неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / КНУВС. К., 2006. С. 4.

1) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого – це міра впливу, яка застосовується до дітей (неповнолітніх) за скоєння адміністративних правопорушень за умови якщо дитина-порушник визнає неправомірність своїх дій та завдану шкоду. Допустимими є усні, письмові, публічні та приватні форми вибачення залежно від обставин та побажань потерпілого; 2) попередження – це найм'якше адміністративне стягнення, визначене статтею 26 КУпАП, яке застосовується за незначні правопорушення, коли особа вперше вчинила проступок, а також коли штраф не є необхідним. Виноситься у письмовій формі або фіксується іншим встановленим способом (наприклад, протоколом), фіксуючи сам факт порушення без накладення фінансових санкцій чи інших обмежень. Метою заходу є запобігання повторному вчиненню правопорушення; 3) догана або сувора догана – це офіційне осудження неправомірної поведінки неповнолітніх, які систематично порушують встановлений правопорядок. Цей захід впливу не є класичним адміністративним стягненням, але має на меті морально-виховний характер і накладається терміном на один рік; 4) передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання – це захід впливу який полягає у передачі дитини-порушника під відповідальність батьків, опікунів, піклувальників, адміністрації дитячих закладів, окремих громадян, педагогічних або трудових колективів. Метою заходу є забезпечення належного виховного впливу та контролю. Цей захід застосовується судом або уповноваженим органом при розгляді справи про адміністративне правопорушення і передбачає згоду всіх сторін, а саме дитини-порушника та осіб або колективу, які беруть неповнолітнього під особистий нагляд.

Однак на сторінках періодичних видань юридичної літератури існує думка, щодо необхідності редагування передбачених у ст. 24-1 КУпАП заходів впливу, що застосовуються до дітей за вчинення адміністративних правопорушень. На думку автора, наявний перелік слід доповнити такими заходами як: а) постановка на превентивний (профілактичний) облік в органах Національної поліції України; б) обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього (обмеження перебування поза домом у певний час доби; заборона відвідувати певні місця, змінювати без згоди органу, що здійснює за ним нагляд, місце проживання, навчання або роботи, виїжджати в іншу місцевість; покладання обов'язку продовжити навчання, пройти курс лікування); в) покладання на неповнолітнього, який досяг 15-річного віку і, що має майно, кошти або заробіток, обов'язку відшкодування заподіяних майнових збитків; г) припис обов'язкового соціального патронажу. Водночас такі заходи як попередження, догана або сувора догана слід виключити зі змісту ст. 24-1 КУпАП та додати до заходів дисциплінарної відповідальності для учнів закладів освіти¹.

¹ Іщенко І. В. Адміністративно-правові засади здійснення підрозділами Національної поліції

Разом із тим, Національне законодавство України також передбачає чітко врегульований механізм відповідальності батьків за адміністративні проступки їхніх дітей. Така відповідальність має не лише каральний, а й превентивний характер, оскільки стимулює дорослих бути уважнішими до потреб, поведінки та соціального середовища своїх дітей. Активна участь батьків у формуванні моральних орієнтирів та поведінкових моделей дітей є запорукою їх правослужняності й гармонійного розвитку¹.

Зауважимо, що відповідальність може наставати навіть у тих випадках, коли батьки не знали про вчинення дитиною правопорушення. Основною умовою для притягнення до відповідальності є встановлення факту неналежного виконання виховних обов'язків, що сприяло або допустило правопорушення з боку неповнолітнього².

На цьому місці маємо зазначити, що стаття 150 Сімейного кодексу України, яка регламентує обов'язки батьків щодо виховання та розвитку дитини, зобов'язує: 1) виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини; 2) піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток; 3) забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя; 4) поважати дитину; 5) при передачі дитини на виховання іншим особам дотримуватись обов'язку батьківського піклування щодо неї; 6) дотримуватись заборони щодо будь-яких видів експлуатації батьками своєї дитини; 7) дотримуватись заборони щодо фізичних покарань дитини батьками, а також застосування ними інших видів покарань, які принижують людську гідність дитини³.

Доречно в даному контексті процитувати положення статті 184 КУпАП, якщо батьки або особи, які їх замінюють, неналежно виконують свої виховні функції або ухиляються від забезпечення належних умов життя та навчання дитини, це може стати підставою для притягнення їх до адміністративної відповідальності. Закон передбачає санкції у вигляді попередження або накладення штрафу. У випадку повторного порушення протягом року після винесення адміністративного стягнення, передбачено посилення санкції – розмір штрафу зростає і може сягати чотирьох неоподатковуваних мінімумів⁴.

Коментуючи цитований вище фрагмент, маємо зауважити, що, попри його ґрунтовність, він потребує певного коригування, особливо у тій його частині, де авторами згадано про розмір штрафу, який накладається за ті

України ювенальної превенції : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. С. 162.

¹ Савранчук Л. Л. Відповідальність неповнолітніх за адміністративним законодавством: проблеми та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 246.

² Пастух Н. В. Сутність та причини злочинної поведінки неповнолітніх. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. № 1 (290). С. 265.

³ Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

⁴ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року. ст.1 - ст.212-24). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення.

Підтримуючи власну точку зору, вважаємо цілком прийнятною ідею процитувати позицію законодавця висвітлену у статті 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей».

Отже, ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання малолітніх та/або неповнолітніх дітей тягне за собою попередження або накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, тягнуть за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян¹.

Продовжуючи дослідження правових основ та класифікації адміністративних заходів, що застосовуються до дітей, зауважимо, що не зважаючи на той факт, що адміністративний примус безпосередньо не є предметом даного дослідження, ми все одно не можемо обійти його увагою, оскільки він тісно пов'язаний з адміністративними заходами, що застосовуються до неповнолітніх.

Насамперед зауважимо, що адміністративний примус є методом адміністративно-правового впливу держави в особі уповноважених законом державних органів і їх посадових осіб на суб'єктів соціального життя (фізичних і юридичних осіб), з метою запобігання і припинення протиправної поведінки в інтересах охорони прав і законних інтересів всіх членів суспільства, забезпечення громадської безпеки і правопорядку, а також притягнення винних у порушенні закону суб'єктів до юридичної відповідальності².

Одним із видів адміністративного примусу, який безпосередньо стосується предмету дослідження, є адміністративне затримання. За своєю сутністю, адміністративне затримання є тимчасовим заходом, який обмежуючи чи позбавляючи особу її права на свободу та особисту недоторканність забезпечує реалізацію адміністративно-деліктних заходів, спрямованих та охорону прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством з дотриманням основоположних принципів верховенства права до дотримання прав і

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року. ст.1 - ст.212-24). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

² Дрозд Ю. В. Співвідношення адміністративної відповідальності з іншими видами адміністративного примусу : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2010. С. 175.

свобод людини¹.

Адміністративне затримання може бути застосоване до неповнолітнього у випадках, коли: неповнолітній продовжує чинити адміністративні правопорушення; якщо необхідно встановити особу неповнолітнього – за відсутності документів про особу; для складання протоколу про адміністративне правопорушення, коли скласти його на місці вчинення немає можливості; необхідно забезпечити своєчасний розгляд справи і виконання постанови про стягнення за правопорушення².

В той же час, нормами діючого законодавства передбачено іншу форму адміністративних заходів, яка може бути застосована до неповнолітніх, а саме поліцейське піклування. Звернемо увагу, що поліцейське піклування хоч і є превентивним заходом, за своєю суттю та механізмами реалізації відноситься до видів адміністративного примусу, оскільки передбачає тимчасове обмеження прав особи.

Зауважимо, що правовою основою поліцейського піклування виступає стаття 41 Закону України «Про Національну поліцію». Законодавець визначає, що неповнолітня особа віком до 16 років, у результаті застосування до неї поліцейського піклування має бути передана батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування. Реалізуючи правову норму поліцейський уповноважений вилучити у особи зброю чи інші предмети, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу³.

Про застосування поліцейського піклування складається протокол, в якому зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) застосування поліцейського заходу; підстави застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили, наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень. Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування про місце перебування неповнолітньої особи⁴.

Не можна залишити поза увагою і особливості поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб віком до 16 років: 1) поліцейське піклування щодо неповнолітніх осіб – це превентивний захід, тобто захід попередження адміністративних та кримінальних правопорушень, який не передбачає застосування примусових заходів; 2) поліцейське піклування щодо неповнолітніх осіб – це поліцейський захід, тобто такий, який

¹ Підстави та порядок застосування заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у формі адміністративного затримання : навч.-практ. рекомендації. / А. Є. Фоменко, К. В. Бахчев, О. В. Бочковий, І. С. Дрок. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2022. С. 10.

² Зеленський Є.С. Адміністративна діяльність Національної поліції щодо запобігання вчиненню адміністративних правопорушень дітьми: монографія / Є.С. Зеленський, І.С. Кравченко. Дніпропетровськ: ДДУВС. 2016. С. 10.

³ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

⁴ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

уособлює волю держави, спирається на владу поліції, застосовується працівниками поліції (суб'єкти застосування даного заходу); 3) поліцейське піклування щодо неповнолітніх осіб – це сукупність заходів піклування (медичного, правового, психологічного, побутового, матеріального характеру) про неповнолітню особу; 4) спеціальний об'єкт застосування поліцейського піклування – неповнолітня особа віком до 16 років, яка залишилася без догляду; 5) метою поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб є забезпечення прав і свобод неповнолітньої особи, тобто усі дії поліцейського мають відповідати інтересам неповнолітньої особи; 6) наслідком застосування поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб є передання їх батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування¹.

Водночас, серед заходів адміністративного примусу, що застосовуються до неповнолітніх, особливою ефективністю відзначається постановка на профілактичний облік дитини.

Відповідно до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затвердженої наказом МВС України від 19.12.2017 р. № 1044, взяттю на профілактичний облік підлягає дитина: 1) засуджена до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі; 2) звільнена за рішенням суду від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру без поміщення до школи або професійного училища соціальної реабілітації для дітей, які потребують особливих умов виховання; 3) звільнена зі спеціальної виховної установи; 4) вчинила домашнє насильство в будь-якій формі (дитина-кривдник), передбачене статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також щодо якої винесено терміновий заборонний припис чи виданий обмежувальний припис; 5) яка впродовж року два і більше разів була притягнута до адміністративної відповідальності; 6) яка впродовж року два і більше разів самовільно залишала сім'ю, навчально-виховний заклад чи спеціальну установу для дітей; 7) яка вчинила булінг (цькування) учасника освітнього процесу².

Профілактичний облік дітей із заведенням обліково-профілактичної справи триває строком один рік з моменту взяття на облік, якщо інше не передбачено вироком суду, який набрав законної сили³.

Висновки. За результатами дослідження правових основ та класифікації адміністративних заходів, що застосовуються до дітей, можна зробити наступні підсумки. По-перше, встановлено, що сучасне зростання

¹ Зеленський Є. С., Кравченко І. С. Адміністративна діяльність Національної поліції щодо запобігання вчиненню адміністративних правопорушень дітьми: монографія. Дніпропетровськ: ДДУВС. 2016. С. 72.

² Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19 грудня.2017 р. № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>.

³ Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19 грудня.2017 р. № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>.

дитячої протиправної поведінки зумовлене комплексом геополітичних, соціально-економічних чинників та недоліками у сімейному вихованні. Чинне законодавство України (КУпАП та Сімейний кодекс) чітко розмежовує статус дитини на малолітню (до 14 років) та неповнолітню (від 14 до 18 років), що є визначальним для вибору заходів впливу. По-друге, система заходів впливу, передбачена ст. 24-1 КУпАП, має передусім виховну спрямованість і реалізується за принципом наростання суворості: від вибачення перед потерпілим до передачі під нагляд. Проте наявний перелік потребує оптимізації шляхом виключення суто дисциплінарних заходів (догана, попередження) та впровадження нових механізмів, таких як соціальний патронаж, обмеження дозвілля та встановлення особливих вимог до поведінки. По-третє, адміністративна відповідальність батьків за ст. 184 КУпАП виступає ключовим превентивним інструментом, де суворість санкцій (штраф від 50 до 300 неоподатковуваних мінімумів) прямо залежить від факту повторності вчиненого порушення. Нарешті, особливе місце в системі протидії правопорушенням посідають заходи адміністративного примусу, зокрема поліцейське піклування та адміністративне затримання. Поліцейське піклування щодо осіб до 16 років визначено як спеціальний превентивний захід, спрямований на негайне забезпечення безпеки та прав дитини шляхом її передачі законним представникам або органам опіки. Ефективність усієї системи ювенальної превенції підкріплюється інститутом профілактичного обліку, що дозволяє здійснювати індивідуальну роботу з дітьми, які вчинили булінг, домашнє насильство або систематично залишають місце проживання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горбач О. В. Адміністративна відповідальність неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. К., 2006. 16 с.
2. Дрозд Ю. В. Співвідношення адміністративної відповідальності з іншими видами адміністративного примусу : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2010. 196 с.
3. Зеленський Є. С., Кравченко І. С. Адміністративна діяльність Національної поліції щодо запобігання вчиненню адміністративних правопорушень дітьми: моногр. Дніпропетровськ : ДДУВС, 2016. 124 с.
4. Іщенко І. В. Адміністративно-правові засади здійснення підрозділами Національної поліції України ювенальної превенції : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2019. 212 с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
6. Остапенко О. І. Профілактика адміністративних правопорушень (адміністративно-правовий аспект). Львів : Львів. ін-т внутр. справ при Укр. акад. внутр. справ, 2001. 103 с.

7. Пастух Н. В. Сутність та причини злочинної поведінки неповнолітніх. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. № 1 (290). С. 260–267.

8. Підстави та порядок застосування заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у формі адміністративного затримання : навч.-практ. рекомендації / А. Є. Фоменко, К. В. Бахчев, О. В. Бочковий, І. С. Дрок. Дніпро : ДДУВС, 2022. 100 с.

9. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19 груд. 2017 р. № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>.

10. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

11. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.

12. Савранчук Л. Л. Відповідальність неповнолітніх за адміністративним законодавством: проблеми та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 245–248.

13. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січ. 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.

Стаття надійшла до редакції 20.07.2025

Vasyl M. SHEVCHENKO

PhD in Law

(Main Directorate of the National Police in Kharkiv Region, Kharkiv, Ukraine)

ADMINISTRATIVE MEASURES OF INFLUENCE ON CHILDREN: LEGAL BASIS, CLASSIFICATION AND DIRECTIONS OF LEGISLATION OPTIMIZATION

The article provides a comprehensive analysis of the legal principles and classification of administrative measures applied to a child as a subject of law. The relevance of the study is due to the need to revise the criteria for the lawful behavior of minors in the context of the current geopolitical situation, the destruction of cultural values and gaps in the activities of executive authorities. The author examines in detail the conceptual apparatus, distinguishing the status of a “child”, a “minor” and a “minor” person in accordance with the norms of the Family Code and relevant legislation.

Particular attention is paid to the analysis of Article 24-1 of the Code of Administrative Offenses, which defines a system of measures of influence on persons aged 16 to 18, which is based on the principle of educational orientation and gradual increase in severity. The work reveals the content of such measures as the obligation to apologize, warning, reprimand and transfer to supervision. A special emphasis is placed on the scientific discussion on the modernization of these norms: it is proposed to supplement the list with a prescription of social patronage and restrictions on leisure, while excluding disciplinary measures.

The mechanism of administrative liability of parents for failure to fulfill their obligations to raise children (Article 184 of the Code of Administrative Offenses) is studied. The author clarifies the current size of penalties and emphasizes the preventive role of the responsibility of legal representatives. A separate block considers administrative coercive measures: administrative detention and police custody. The conclusions emphasize the effectiveness of preventive accounting by juvenile prevention units as an effective tool for preventing recidivism and bullying.

Key words: *minor, juvenile, administrative responsibility, measures of influence, child upbringing, parental responsibility, police custody, juvenile prevention, administrative coercion, preventive accounting, child rights.*